EUGEN PERFECKÝ

Boj za náboženskú a národnostnú samostatnosť cirkve v Podkarpatskej Rusi

PRÚDY

ROK 1924. ROČNÍK VIII.

REDIGOVAL REDAKČNÝ SBOR.
(ODP. RED. Dr. FR. KALÁČ.)

TLAČOU SLOVENSKEJ KNÍHTLAČIARNE V BRATISLAVE, RUŽOVÁ 12.

Dr. Eugen Perfecký:

Boj za náboženskú a národnostnú samostatnosť cirkve v Podkarpatskej Rusi.[1]

Uhorská politika v XVII.–XVIII. storočí bola toho náhľadu, že spojením Podkarpatskej Rusi s rímskou cirkvou bude ľahšie rozširovanie latinstva v tomto ruskom území a že týmto bude položená cesta i ku kultúrnemu splynutiu Podkarpatskej Rusi s panujúcim národom uhorským. Predstavitelia tejto latinsko-uhorskej politiky — ostrihomskí arcibiskupovia — na počiatku uniatskej akcie v Podkarpatskej Rusi vymenovali za mukačevských biskupov ľudí im zaiste poslušných. Aby uskutočnenie ich politiky na Podkarpatskej Rusi dialo sa snadnejšie, zamýšľali títo arcibiskupovia spojiť mukačevskú diecezu s jágerskou latinsko-maďarskou diecezou a podriadili mukačevských biskupov právomoci jágerského biskupa. Ale na biskupskom stolci v Mukačeve nesedeli vždy biskupovia, ktorí by boli latinským biskupom tak poslušní ako Tarasovič a Rotošinskij, prví biskupovia uniatskí na Podkarpatskej Rusi. Spojenie (na konci XVII. stor.) mukačevskej ruskej dieceze s latinskou jágerskou a podriadenie mukačevskej dieceze jágerskej vyvolalo opozíciu medzi ruským duchovenstvom v Podkarpatskej Rusi. Táto opozícia na Podkarpatskej Rusi prijala neskoršie úplne národný ráz, zvláště v dobe, keď na mukačevský biskupský stolec dostal sa veľký ruský vlastenec Juraj Gennadij Bizantij. Dlho však nedôverovali jágerskí a ostrihomskí biskupovia biskupovi Bizantijovi, ktorý musel preto stále boj viesť proti tomuto uhorsko-latinstvu.

Keď sa Joan Nodermarskij vzdal mukačevského biskupstva, zvolený bol na jeho miesto *Georgij Gennadij Bizantij.*[2] Ako Nodermarskij bol kreatúrou jágerského biskupa, tak bol Georgij Bizantij nástrojom Jozefa de Kamelisa a podkarpatoruského uniatského duchovenstva. Nodermarskij obdržal zvláštne postavenie ako archimandrita mukačevského kláštora sv. Mikuláša a boly mu povolené zvláštne dôchodky. Bol mu totiž postúpený všetok výnos majetkov tohoto kláštora (dediny Bobovišce, Lavka, Černecká Hora a Rosvigovo), kdežto driev patrily tieto dôchodky biskupovi mukačevskému a len časť týchto bola prideľovaná mníchom mukačevského kláštora. Okrem toho určená bola Nodermarskému tretina poplatku za kňazské ordinácie, takže Georgijovi Bizantijovi ostaly len dve tretiny a k tomu ešte Georgij Bi-

---

[1]) Viď tiež článok *v 1. čísle „Prúdov"*.

[2]) Georgij Bizantij narodil sa r. 1656 vo Veľkých Bakovciach, Ugočská stolica.

Boj za náboženskú a národnostnú samostatnosť cirkve v Podkarpatskej Rusi.*)

Uhorská politika v XVII.–XVIII. storočí bola toho náhľadu, že spojenie Podkarpatskej Rusi s rímskou cirkvou bude ľahšie rozširovanie latinstva v tomto [illegible] a za týmto bude pohodlná cesta i ku konečnému splynutiu Podkarpatskej Rusi s panujúcim uhorským elementom. Predstavitelia tejto latinsko-uhorskej politiky — ostrihomskí arcibiskupovia — [illegible] v Podkarpatskej Rusi vymenovali za mukačevských biskupov [illegible]. Aby uskutočnenie ich politiky na Podkarpatskej Rusi dialo sa [illegible], zamýšľali títo arcibiskupovia spojiť mukačevskú diecézu s jágerskou latinsko-maďarskou diecézou a podriadiť mukačevských biskupov právomoci jágerského biskupa. Ale na biskupskom stolci v Mukačeve zasedali vtedy biskupovia, ktorí by boli [illegible] ako Tarasovič a Kamelis [illegible] na Podkarpatskej Rusi. [illegible] konca XVII. stor. [illegible] mukačevskej ruskej diecéze s latinskou [illegible] a podriadenie mukačevskej diecézy jágerskej vyvolalo opozíciu medzi ruským duchovenstvom v Podkarpatskej Rusi. Táto opozícia na Podkarpatskej Rusi [illegible] v dobe, keď na mukačevský biskupský stolec dostal sa veľký ruský vlastenec [illegible]. Dlho viedli [illegible] jágerskí a ostrihomskí [illegible] biskupovi Bizancijovi, ktorý musel preto stále boj viesť proti tomuto [illegible] latinstvu.

Keď sa Jozef(?) Hodermarský vzdal mukačevského biskupstva, zvolený bol na jeho miesto Georgij Gennadij Bizancij.[2] Ako Hodermarský bol [illegible] jágerského biskupa, tak bol Georgij Bizancij [illegible] Josifa de Kamelis [illegible] Hodermarský [illegible] mukačevského kláštora sv. Mikuláša [illegible] kláštora [illegible] Georgijovi Bizancijovi [illegible] Georgij Bi-

---

*) Viď tiež článok v 2. čísle [illegible].

2) Georgij Bizancij narodil sa r. [illegible] [illegible]

zantij nesmel bez súhlasu Nodermarského nikoho ordinovať.[1]) Takto vlastne bol Bizantij úplne obmedzený vo svojich právach biskupských, vykonávajúc len funkcie ordinančné, kdežto skutočným správcom dieceze mukačevskej bol Nodermarskij, archimandrita mukačevského kláštora. Bizantij musel sľúbiť, že všetky tieto ustanovenia bude zachovávať a musel vydať jágerskému biskupovi písomné prehlásenie o tomto svojom sľube, ktoré je datované dňom 10. apríla 1716. Tým bol Bizantij vydaný neobmedzenej kontrole Nodermarského. Že tomu tak skutočne bolo, zrejmé je z listiny cisára Karla VI., vydanej 8. novembra 1716. V tejto označuje sa dieceza mukačevská nie ako „Dioecesia Mucaciensis", ale ako „Districtus Mucaciensis", čím sa uznávala naprostá závislosť dieceze mukačevskej od biskupstva jágerského. Až potom bolo povolené Bizantijovi svätenie a on odcestoval do Lvova, kde bol konsekrovaný tamojším uniatským biskupom Kyškom. Vrátiac sa zo Lvova musel prisahať, že bude neobmedzene poslušný jágerským biskupom a nebude nič podnikať bez ich svolenia.

Takto sa musel ruský biskup, zvolený od svojho kleru a súc obmedzený právne i materiálne, úplne podriadiť cudzím, maďarským biskupom a byť závislým od svojho nepriateľa a denuncianta Nodermarského.

Tento zvláštny pomer jágerských biskupov ku Podkarpatskej Rusi je celkom vysvetliteľný. Latinskí biskupi hľadeli na uniu, ako na prechodný útvar medzi pravoslávím a rímskym katolíctvom a vyjadrovali tento svoj názor celkom otvorene. Boli presvedčení, že východný rituál cirkevný musí vymiznúť a byť nahradený latinským a že bohoslužba v uniatských kostoloch podkarpatskoruských prestane byť slovanskou a zmení sa výhradne na latinskú. To bolo tiež vrcholným ideálom státnepolitickým. Len poddaní jednej viery a obradu môžu byť vernými synmi státu. Cítime tu divoký instinkt nacionalizmu panujúceho národa, instinkt vyjadrovaný vtedajšími formulami vrcholnej reakcie katolicizmu. Formula Koloničova — že Uhry musia byť katolícke a že na svojej ceste ku katolicizmu prešli najťažšiu cestu — „mendicam viam" — splnila sa konzekventne i po smrti tohoto obdivuhodného primasa. V tom, že uniati hájili východný rituál a svoje východné obyčaje cirkevné, bolo videné schisma. V každom samostatnom prejave cirkve uniatskej, ako na príklad vydávanie kníh cirkevne-slovanským jazykom písaných, videli zradu katolicizmu a v textoch týchto kníh na-

[1]) Archív D. Agriensia—23 ad ann. 1716 . . ., Quod nullam sine necessitate, et (in quantam fieri poterit) sine praescitu, nec non praevio examine R-mi D. Vie mei utpote J. Nodermarskij, Abbatis Monasteris S. N. ad Munkach ad ullum ordinem promovere velim.

chodili myšlienky protikatolícke. Všetky tieto prejavy boly krute potlačované, ako sa stalo na príklad o niečo neskoršie s knihami vydanými biskupom Jánom Bradáčom. Tak bol na rozkaz Nodermarského zničený celý archív starého kláštora mukačevského, ktorý obsahoval neoceniteľný materiál pre dejiny Podkarpatskej Rusi a rozsiahlu sbierku kníh cirkevneslovanských.[1])

Georgij Bizantij bol človekom príliš charakterným, než aby mohol zniesť takého poníženia svojej dôstojnosti biskupskej i ľudskej nielen od latiníkov, ale i od zradcu svojho národa, akým bol Nodermarskij.

Máme zaujímavý materiál o priebehu tohoto zápasu medzi Bizantijom a Jágerom. Tak už r. 1718 vytýka biskup jágerský Erdődi Bizantijovi, že vysvätil asi 60 kňazov celkom nevzdelaných a že ruskí kňazi miešajú sa do záležitostí kňazov latinských; preto Erdődi zakazuje Bizantijovi svätiť kňazov bez jeho svolenia. To všetko bolo však len zámienkou, ktorá mala za účel ešte viac obmedziť Bizantija v jeho právach. Počínanie Erdődiho bolo netaktické. Podniknúc prvý krok k zničeniu pravoslávia na Podkarp. Rusi, učinil i druhý a tretí a myslel, že dosiahne hneď úplného splynutia medzi cirkvou pravoslávnou a katolíckou nielen po stránke náboženskej ale i cirkevnej.

Biskup Juraj Bizantij, nevšímajúc si toho počínania biskupa Erdődiho, viedol konzekventne svoju politiku ďalej na podklade unie, ktorej základným principom bolo uznanie primátu pápežského, ale ináč zvlášť v rituále snažila sa cirkev podkarpatoruská zachovať neporušene svoje východné zvláštnosti. Už Jozef de Kamelis zdôrazňujúc východný charakter cirkve podkarpatoruskej, popudil proti sebe tak primasa ako i biskupa jágerského. Vieme, za akých podmienok stal sa Bizantij biskupom. Ačpráve sľúbil a prisahal poslušnosť jágerským biskupom, predsa mu nedôverovali a obklopili ho špionážou Nodermarského a jeho agentov. Bizantij však nemohol pripustiť úplného vyhladenia obyčajov cirkve podkarpatoruskej, a preto hájil jej svojráznosti s celou dušou, dokazujúc, že cirkev podkarpatoruská je úplne katolícka a rímskej stolici naprosto oddaná, že si však musí zachovať svoj východný ráz. Domáhal sa úplnej rovnoprávnosti duchovenstva podkarpatoruského s latinským dokazujúc, že len toto poníženie a otrocké postavenie kňazstva podkarpatoruského je príčinou, že nemôže horlive plniť svoje povinnosti.

Jágerský biskup sťažoval si na Georgija Bizantija u primasa uhorského, obviňujúc ho z prílišnej liberálnosti a keď to nepomohlo, písal do Ríma. V Ríme boli patrne dobre

---

[1]) Viď o tom autorovu studiu vo vydaní Rus. Akademie Vied, XIX., Kn. I.

informovaní o celej veci, lebo neuznali najkrajnejších požiadavkov Erdődiho, ale Bizantijovi predsa nedôverovali a podriadili ho kontrole Jágru.

Zo slov dekrétu Kongregácie o rozšírení viery, datovaného dňa 20. júla 1718, je patrné, o čo Rímskej kúrii hlavne šlo: — aby uniati zachovávali dekretálne sviatky latinské, aby uniatskí kňazi neordinovali nikoho bez dovolenia zvláštneho ordinaria latinského — aby kňazi bez vedomia tohože ordinaria neboli menovaní, aby kňazstvo vydalo sa dvojženstvu a aby svätenie nových kostolov dialo sa s dovolením latinského biskupa. [1]) Ačpráve je nesporné, že rímska kúria nedôverovala Bizantijovi, predsa chápala, že zvláštny ráz podkarpatoruskej cirkve treba odstrániť a preto postavila sa na takéto kompromisné stanovisko.

Skoro sa mohli primasi uhorskí a rímska kúria presvedčiť o katolíctve Bizantija, lebo objavily sa výsledky jeho horlivej činnosti. Je faktum, že v XVII. stor. mala unia na Podkarpatskej Rusi význam nepatrný — a za biskupov Tarasoviča a Rotošinského skoro žiaden. Keď v rokoch 70-tych XVII. storočia Rotošinskij umrel, tu akoby unie na Podkarpatskej Rusi nebolo. V západnej časi Podkarpatskej Rusi síce už čiastočne jestvovala.

Biskup Bizantij pochopil to veľmi dobre a jednak častými vizitáciami v Marmaroši, Ugoči a iných komitátoch — jednak horlivým kázaním dosiahol veľmi mnoho. Až teraz sa ukázalo, že Podkarpatská Rus je katolícka len v reláciach predchodcov Bizantijových, že však v skutočnosti tomu tak nie je. Na východe pôsobili pravoslávni biskupi *Jozef Stojka a Dosithej Fedorovič*. Vidíme, že v týchto mestách sa unia až teraz skutočne zakladala, ako na príklad v meste Veľký

---

[1]) Arch. Diocc. Agr. ad. a. 1718. — „Decreta S. Congregationis Generalis de propaganda Fide habitae 20. Junii 1718. Referente Emmo, et R.-d-mo D. Cardinali Zondadario quosdam abusus, et scandala, quae inter Clerum, et populum Gr. R. Vicar. Apostol. Munkacs. in Dioecesi Agriensi grassantur E-mi PP. ut hujusmodi malis opportune provideatur, decreverunt ut infra, videlicet:

1. Gr. servare teneantur dies festos de praecepto Latin. Ecclesiae.

2. Separentur uxores a bigamis, et Vic. Apost. procedat pro ut de jure.

3. Graeci non promoveantur a Vicario Apostolico ad S. ordines nisi eidem exhibuerint dimissorias ordinarii Latini.

4. Parochi Graecorum non approbentur, nec novi instituantur, nisi de consensu ordinarii Latini.

5. Parochi Graesorum moneantur a Vic. Apostolico ne se ingerant in matrimoniis Latin. et idem Vicarius contra inobedientes procedat. pro ut de jure.

6. Novae Ecclesiae minime erigantur, et erectae non consecrentur nisi de consensu ordinarii Latini. Datum Romae die, et anno ut supra. S. Cardinalis Sacripantes Praefectus P. A. A Eppus Lavis Secretarius. Illustri, et Rdmo Domino uti Fratri D. Georgio Bizanczy, Episcopo Sebastopolitano, Vicario Apot. Munkacsiensi".

Sevljuš, kde časť duchovenstva komitátu ugočského prijíma prvý raz na duchovnej synode dňa 3. februára 1727 uniu a ani vtedy nie všetci: akt tejto unie podpísal malý počet — len 47 kňazov.

I v Marmaroši patrne veľmi málo kňazov prijalo uniu, poneváč tak v Marmaroši ako i v Ugoči museli nástupcovia Bizatijovi, zvlášte Manuel Olšavský znovu počínať túto akciu.

Naliehaniu biskupa Bizantija, aby v prospech unie došlo k vyrovnaniu uniatského kňazstva, bolo konečne čiastočne vyhovené. Listina cisára Karla VI., zachovaná u Bazilovića, nariaďuje, aby sa uniatským kňazom dostalo rovnakých práv s latinskými a aby pôda parochiálna bola oslobodená od berných poplatkov.[1]) Tieto ústupky znamenajú veľké morálne víťazstvo Bizantijovo nad biskupmi jágerskými a dokazujú, že dôvera kúrie a cisárskeho úradu priklonila sa na stranu ruského biskupa, čím bol položený základ k ďalším úspechom unie v diecezi mukačevskej. To totiž, že uniatskému duchovenstvu dostalo sa rovnakých práv s latinským, spôsobilo, že pravoslávne kňazstvo pristupovalo k unii a tým boli získaní oddaní pracovníci pre uniu.

V niektorých čiastkach Podkarpatskej Rusi boly tieto práva — užívanie pôdy a iných servitútov — upevnené ešte za života Bizantija, na príklad na dominiu mukačevskom sv. mikulášskom, kde sa listinou z 28. apríla 1729 prehlasuje uskutočnenie práv uniatského kléru na týchto územiach.[2])

Po smrti J. Nodermarského (16. februára 1729) zvolený bol Bizantij mníchmi kláštora mukačevského za opata (archimandritu.) Je zaujímavé, že mníchovia vymáhali na Bizantijovi sľub, aby bol zachovaný statút a autonomia kláštora — „aby bez súhlasu rady najstarších mníchov nikoho za člena mníšskej spoločnosti kláštornej neprijímal.“ Rozumný biskup pristúpil na všetky tieto podmienky, ktoré tiež až do konca čestne plnil. Georgij Bizantij zomrel v júli r. 1733 v Mukačeve, kde je tiež pochovaný.

Ani Basilios Tarasovič, ani Partenij Rotošinskij neboli prvými organizátormi uniatskej cirkve na Podkarpatskej Rusi. Nebol ním ani Jozef de Kamelis. Prvým skutočným organizátorom uniatskej cirkve bol Georgij Gennadij Bizantij. Povedal by som, že ani Bizantij nebol vlastným organizátorom cirkve uniatskej, lebo nechcem dávať tomuto adjektívu „uniatská“ nejakého zvláštneho významu, preto že činnosť Bizantijova mala predovšetkým charakter lokálne ruský. Bizantij bol v postate činiteľom skôr kultúrnym ako náboženským. On sa snaží o to, aby z cirkve podkarpatoruskej nebolo sotreté nič specificky ruského, aby zostala v svojej podstate takou, akou

[1]) Bazilovič . . . Brevis notitia . . . p. II. pag. 152—153.
[2]) Arch. Dioce. Agriensia. Ann. 1729. No. 29.

bola vždy, aby rituál cirkve východnej zachoval sa v nej neporušený, aby v bohoslužbe, v živote cirkevnom i v živote podkarpatoruského kleru udržal sa jazyk slovanský. Máme dôkazy, že sa snažil získať z Ruska (z Kijeva a zo Lvova) knižky bohoslužobné, aby každý kostol mal aspoň tie hlavné. Bohoslužobné knihy — žaltár, tripholoisos a iné — boly nielen pre potrebu cirkevnú a náboženskú, ale slúžily i za učebnice pre deti, z ktorých sa učily čítať a písať. Preto dbal Bizantij veľmi prísne, aby nielen kňazi ovládali písmo, aľe i jáhnovia, lebo títo vykonávali nielen funkcie cirkevné, ale boli i národnými učiteľmi. Dosiaľ najdeme v podkarpatoruských sedliackych kláštorných kostoloch uniatských dosť bohoslužobných kníh vydania moskovského z doby cára Petra I. (umrel 1725) a uniatské vydania unevského kláštora s menom lvovského biskupa Athanasia Šeptyckého, čo nasvedčuje, že tieto knihy boly kúpené alebo venované Podkarpatskej Rusi v dobe Bizantija. Vydania z doby Petra I. sú teraz veľmi vzácne, lebo boly zatlačené vydaniami z doby Alžbety Petrovny (1741—1761), ktoré sú na Podkarpatskej Rusi hojne rozšírené. Listina jedného nástupcu Bizantijovho (biskupa Blazovského) z r. 1741, svedčí, že podobné knihy boly objednávané nielen z južného Ruska.

Okrem toho snaží sa Bizantij založiť pre Podkarpatskú Rus i vidania vlastné. Roku 1727 vyšla v tlačiarni trnavskej jeho kniha, učebnica to morálnej teologie, písanej veľmi pekným jazykom, veľmi blízkym národnému jazyku podkarpatoruskému.

Po smrti Tarasovičovej, práve tak ako po smrti Rotošinského neostalo po unii žiadnych stop; ani v dobe Tarasovičovej nepozorujeme nejakých ich úspechov. Patrne nemala nijakého vlivu a sedliacki kňazi zostávali napospol pravoslávnymi. Je možné, že v Mukačeve samom alebo v niektorých väčších mestách Podkarpatskej Rusi boli medzi duchovenstvom ojedinelí uniati, ale spoľahlivých zpráv o tom nemáme. Vieme, že kňazi podkarpatoruskí a zvlášte mníchovia mukačevskí ostro vystupovali proti Tarasovičovi a neboli s ním spokojní. Vytýkali mu, že zve na Podkarpatskú Rus mnoho kňazov z Haliče a sťažovali si na neho u Juraja Rákóczyho. Dľa všetkého boli haličskí uniati hlavnými spolupracovníkmi Tarasovičovými v prospech unie, takže v tomto odpore duchovenstva podkarpatoruského proti Tarasovičovi možno okrem iných príčin videť tiež opozíciu kňazstva pravoslávneho proti unii. Tarasovičovým uväznením a vypovedaním bola akcia unie celkom zkompromitovaná. Preto, keď po Tarasovičovi nastúpil Rotošinskij (v rokoch 1644—46) nemohol pôsobiť hneď od počiatku ako uniatský predstavený mukačevskej eparchie, ale musel — aby to prijalo podkarpatoruské duchovenstvo — prijať posvätenie od biskupa pravoslávneho.

Až pozdejšie prehlásil sa uniatom v Užhorode, pozvúc na tento koncil asi 63 kňazov — počet to veľmi malý, lebo v tejto dobe mala dieceza mukačevská vyše 500 parochií.

Ani akcia Rotošinského, ktorému nedôverovali ani katolíci, ani (ako sa samozrejme rozumie) pravoslávni, nemala úspechu a nezanechala po sebe nijakých stôp. Mala len ten negatívny výsledok, že spôsobila demoralizáciu v náboženskom živote Podkarpatskej Rusi, lebo sa mnoho sľubovalo (rovnaké práva s duchovenstvom latinským atď.), ale nič sa neplnilo.

Okrem toho boli Tarasovič i Rotošinskij ako osobnosti príliš nepatrní a málo charakterní, tak čo sa týka činnosti, ako i v pomere ku kňazstvu (vyberali veľké poplatky za vysvätenie a tým popudli proti sebe chudobné duchovenstvo) súc okrem toho príliš málo ideálni, než aby sa mohli stať apoštolmi Podk. Rusi.

Jozef de Kamelis bol už celkom iný. Bol predovšetkým vzdelaným mužom (na vtedajšie pomery) a rozhodným katolíkom. Pochopil ideu unie a snažil sa o jej uskutočnenie na Podkarpatskej Rusi, ale zovnútorné okolnosti bránily mu previesť jeho úmysel.

Povstanie Rákóczyho, ktoré ho ku koncu života vypudilo z Podk. Rusi, takže bol nútený hľadať na západe svojej dieceze útulok, a jeho zápas s jágerskými biskupmi prekazily mu akúkoľvek činnosť. V svojom zápase s Jágrom nemohol sa ani opreť o duchovenstvo, súc na Podkarpatskej Rusi celkom cudzí — Grék, ktorý nevedel ani dobre rusky. Chcel sa teda opreť o živel národný, o čom svedčí vydanie dvoch jeho vecí ruským jazykom v r. 1698—1699.

Ale národ bol ešte príliš málo vyvinutý, než aby pochopil idey človeka jemu úplne cudzieho.

Bizantij postavil sa vo svojej činnosti na národný základ. Predovšetkým nedopustil, aby v cirkevnom rituále niečo sa zmenilo, aby tento rituál splynul s latinským. Všetko muselo ostať v cirkvi tak, ako bolo, len veci vedľajšie pre ľud boly zmenené. Tak zostalo uznanie primátu pápežského.

„A filioque" bolo vôbec bezvýznamné, ako je patrné z prípadu biskupa Bradáča na počiatku 70 rokov XVIII. stor., ktorý bol potrestaný za to, že v knihách ním vydaných neužíval podobne ako jeho predchodca „filioque".

O tento zvláštny východný ráz cirkve podkarpatoruskej viedol Bizantij úporny boj s Jágrom, čím sa stal veľmi populárnym tak u ľudu, jako i medzi duchovenstvom. Jeho oslobodenie duchovenstva od závislosti na veľkostatku získalo mu kňazstvo rozhodne. Jeho politika bola celkom národná a preto má jeho činnosť taký význam na Podkarpatskej Rusi. To, že musel pracovať za veľmi tažkých podmienok hmotných (lebo Nodermarskij bral väčšinu dôchodkov), ukazuje, že Bizantij bol človekom veľmi ideálnym.